

ZARADITE NA INTERNETU

Cijeli svijet je (vaše) tržište

VREMENA SU TEŠKA, SVE SE TEŽE DOLAZI DO ZARADE, PA JE LOGIČNO ZAPITATI SE MOŽE LI KAKO U TOME POMOĆI INTERNET? NAŠE TRŽIŠTE JE MALO I SA VISOKIM STEPENOM NEZAPOSLENOSTI, TROŠENJE SVAKE MARKE SE PAŽLJIVO VAŽE. ALI, PUTEM MREŽE SVIH MREŽA SVOJE USLUGE ILI PROIZVODE MOŽETE PROBATI PLASIRATI TAMO GDJE LJUDI IMAJU VIŠE NOVCA I GDJE JE POTREBA ZA VAŠIM USLUGAMA MOŽDA I VEĆA. DOBRODOŠLI U GLOBALNO SELO, UŽIVO!

Čitanje vijesti, učenje, slušanje muzike, kupovina i prodaja, televizija... sve su to samo neke od oblasti života koje je Internet promijenio iz korijena. Ova globalna kompjuterska mreža je sa nama već više od 15 godina i još uvijek nas novi načini njene primjene i odraz toga u stvarnom svijetu ostavljaju bez daha. Prosto je nevjerovatno šta se sve može promijeniti boljom komunikacijom među ljudima!

Globalni sistem povezanih mreža sa sobom je donio potpuno nova pravila, cijelu jednu novu ekonomiju. Prvo su "stradali" posrednici u lancu prodaje, jer su posredstvom nove komunikacijske alatke postali nepotrebni. Danas prodavači i kupci često direktno komuniciraju, a roba koju nije potrebno fizički provjeriti prije kupovine, poput knjiga, muzičkih diskova, tehnike, pa i odjeće, nabavlja se online po povoljnijim cijenama. Slično je i sa svim drugim proizvodima, što je dovelo do toga da se maloprodajni lanci širom svijeta bore da ostanu relevantni u novom digitalnom dobu.

Internet je potom promijenio distribuciju muzike. Sjeća li se danas iko više CD-ova? Slično se dešava i sa ostatkom multimedije, filmovima, serijama i drugim video sadržajima. Na zapadu već postoje servisi koji služe kao zamjena za videoteke i dozvoljavaju pristup sadržajima kada želite i sa kojeg uređaja želite. Lista stvari koje je Internet promijenio nije ni malo kratka.

Ali, pored svog djelovanja na fizički svijet, Internet ima i sopstvena pravila i valutu. Da, dobro ste pročitali, najvrjednija valuta na Netu su korisnici, odnosno njihov broj koji se može prenijeti u posjećenost nekog web sajta ili servisa. Internet ekonomija počiva na oglašavanju različitih stvari, pa se sve mjeri po tome koliko očiju vidi neku reklamu ili neki sadržaj, ne bi li došlo do kupovine (koja je također, zahvaljujući Netu, znatno olakšana – sve se svodi na unos par grupa brojeva i novac sa kreditne kartice magično prelazi u ruke prodavača).

Kako do novca?

Većina servisa koje spominjemo u okviru teme podržava **PayPal** kao jedan od sigurnijih načina online trgovanja, a s obzirom da je i Bosna i Hercegovina na listi podržanih zemalja kada je pitanju povlačenje novca, ovaj servis može biti dobar način da dođete do novca. "Kvaka" je u tome da proces prebacivanja novca na lični račun može potrajati nekoliko dana, dok se na transakciju plaća 5 USD provizije. Ipak, s tim se dâ živjeti.

Drugi način kojeg podržavaju neki servisi su direktna uplata na devizni račun (neke banke podržavaju uplate iz inostranstva na račun u domaćoj valuti, uz naplatu konverzije prilikom obrade uplate, pa se raspitajte). Ovo je nešto bolji način za firme, ali može biti i skuplji jer su provizije veće. Svakako dobro iščitajte podržane načine plaćanja korištenog servisa i provizije i izaberite onaj način koji vam najbolje odgovara.

Još jedan detalj vezan za plaćanje je lokalni porez. Od nedavno, sva zarada mimo plate podliježe porezu na dohodak, uključujući i uplate iz inostranstva, u iznosu od 10%.

Googlea, eBaya i Yahooa među prvim su to shvatile i nisu bez razloga danas giganti kakvi jesu, čije kvartalne ekonomije lako premašuju budžet BiH. Ali, nisu samo oni osjetili za mamni miris online keša. Sve negativne stvari koje dolaze sa Interneta također imaju izvor u korisnicima i njihovim očima: spam postoji kako bi se na masivnom nivou neko (naivan ili

da kupi neki proizvod, virusi se šire kako bi se korisnički kompjuteri pretvorili u zombi mašine spremne za slanje spama ili ostvarivanje drugih ciljeva koji mogu dovesti do zarade na Netu, otvaraju se lažni *accounti* na socijalnim mrežama kako bi se generisali lažni lajkovi, *followeri* i *tweetovi*...

Ukratko, sve je vezano za broj korisnika.

Neki od najkorištenijih servisa

microworkers.com

Jedan od najpoznatijih **microworkers** sajtova, na kojem ćete se uvjeriti u svu šarolikost Internet ekonomije. Ovdje se nudi novac za sve – od klikanja na **bannere**, pisanja recenzija proizvoda, **tweetanja** i lajkanja, pa sve do logiranja i spamanja po forumima. Živi buvljak. Dobro razmislite prilikom prihvatanja nekog posla. Slični sajtovi:

- ▶ www.minuteworkers.com,
- ▶ www.myeasytask.com

zeerk.com

Ovaj križanac microworkers sajta i berze okuplja korisnike koji svoje vještine i znanje žele prodati drugima – za sitnu lovu. Neobični oglasnik je mjesto na kojem možete oglasiti bilo koju svoju uslugu – da ćete nekoga za 5 USD naučiti da koristi Facebook, naučiti retuširati fotografiju u **Photoshopu** za 8 USD, ali možete kupiti i znanje kako ukrasti web promet, dobiti 1.000 lajkova za 10 USD i sl. Sve ide. Slični sajtovi:

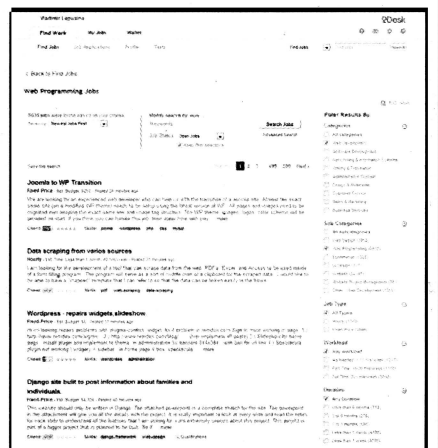
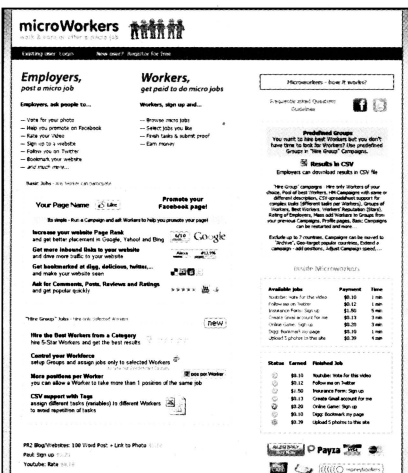
- ▶ www.fiverr.com

oDesk.com

Globalni outsourcing portal okrenut **freelancerima** i manjim firmama. Nudi se gomila poslova iz oblasti dizajna, web dizajna, developmenta, pa čak i mreža, prodaje i marketinga, kreativnog pisanja i administrativne podrške. Ponuda je ogromna, a sajt je potpuno besplatan, iako naplaćuje nešto viših 10% provizije na sve naplaćene usluge.

Slični SAJTOVI:

- ▶ www.guru.com
- ▶ www.vworker.com
- ▶ www.freelance.com

Nakon što počnete malo istraživati, brzo ćete se uvjeriti u to koliko je Internet ekonomija snažna i dinamična i koliko sve ono što vidite na površini – na raznim web sajtovima i servisima – uopšte ne mora biti ono što izgleda. Naprosto, na Netu je sve na prodaju – od klikova na reklame, preko forumskih postova, do komentara na video klip! Za sve postoji potražnja i neko ko će tu potražnju zadovoljiti.

Najgore od svega (ili najbolje, zavisi kako gledate na to), lako i sami možete biti dio toga, a da pri tom ne morate biti dio Internet podzemlja (koje, opet, ima sopstvenu, vjerovatno još snažnije razvijenu ekonomiju, ali o tome drugom prilikom).

Do prodaje svog vremena kojeg provodite online najlakše ćete doći posjetom nekim od tzv. *microworkers* sajtova. Danas ih ima veliki broj i uglavnom se svode na isto: na njima se oglašavaju svi mogući jednostavni, ali "irgetski" web zadaci spomenuti prije, a koji se lako nalaze u legalnoj i/ili moralnoj sivoj zoni. Da li je klikanje na neki *YouTube* klip, iako vas uopšte ne interesuje,

ili registracija ne neki forum u redu samo zato da biste zaradili 5 USD (a neko još više prodajući naručiocu promet i napuhujući broj pregleda ili korisnika) i da li želite biti preprodani kao Internet promet, odluke su koju svako od vas mora sam donijeti.

Ali, nisu svi mikro poslovi ovakvi. Ovi su servisi evolui-

fiverr

The world's largest marketplace for small services, starting at \$5
Buy Sell Have Fun

How does it work?

1. I will write any message on my lips and take high res photo for \$5
2. I will draw an awesome vinyl toy cartoon caricature of anyone for \$5
3. I will over react to anything you want for \$5
4. I will as a Preacher, promote your product, service, or event, announcement for \$5
5. I will proofread anything up to 1000 words for \$5
6. I will do a UK ghetto rant about anything you want whether it be promoting your business/site/occasion... for \$5
7. I will perform rude sarcastic video rant for \$5
8. I will give you a set of editable web badges that can be used in your projects for \$5

Welcome to Elance
The World's Leading Site for Online Work

Karen Wilson
Web Designer
Skills - microsoft sharepoint, dynamics
4.9 23 Jobs

Connect Home Join Sign In
It's a Bird, It's a Plane, It's a Fiver. Super Selfie!

Sign In Sign In

Enter Username or Email
Password
Keep me signed in

Create an Account

I want to Hire I want to Work
Continue Sign Up With

freelance.com

Search: 100 contractors
Employers: Post your jobs FOR FREE and find the best contractors on www.freelance.com
Submit your job for free

We guarantee the payment of your services
freelancecash
freelance.com direct
vigilance
freelance.com corp

etsy.com

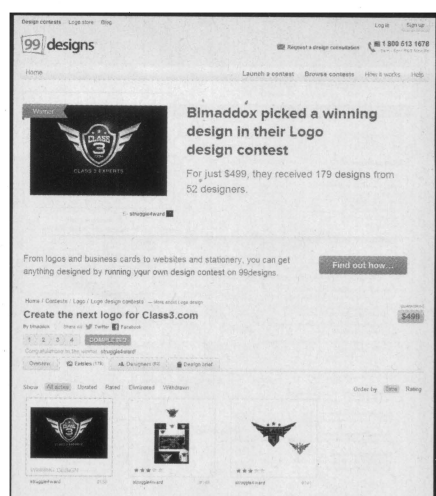
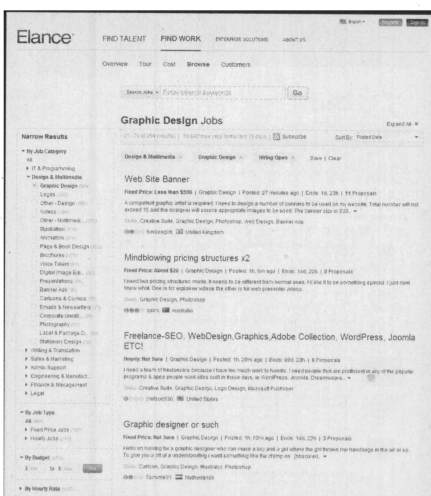
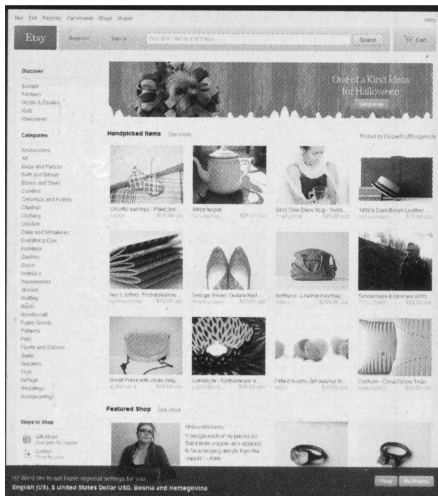
Najpoznatija online berza rukotvorina, ovaj sajt sa dugom istorijom omogućava pristup zanatlijama i umjetnicima širokom broju kupaca koji cijene ručno rađene proizvode, pa je posredstvom nje- ga često moguće postići cijenu koju teško da možete dobiti lokalnom prodajom. Ovdje se prodaje sve što lijepo izgleda, od nakita do namještaja.

elance.com

Još jedan outsourcing web sajt sličan oDesk.com, ali usmjeren na nešto naprednije freelancere, grupe freelancera, te manje i srednje firme. Ponuđeni projekti pripadaju svim kreativnim djelatnostima koje se mogu raditi na kompjuterima. Ponuda poslova je ogromna, pa se može naći ponešto za svakoga.

99designs.com

Ovaj sajt je specijaliziran za grafički dizajn i izradu logotipa (u zadnje vrijeme i web stranica) i funkcioniše na principu konkursa. Naručioци objavljuju post sa zahtjevom za dizajn i budžetom, a članovi se natječu sa napravljenim dizajnom, tako da naručioци na kraju može odmah izabrati dizajn koji mu se najviše sviđa.

rali u nešto prihvatljivije - na njima korisnici preprodaju znanje i vještine. I oni su organizovani kao oglasnici na kojima će vas neko za sitnu ili manje sitnu lovu, naučiti nečemu što ne znate - kako iskružiti neki objekat u *Photoshopu*, kako na web stranicu ugraditi *YouTube* klip i slične stvari. Niko vam ne brani da i sami ponudite usluge onoga što dobro poznajete; ovi

su sajtovi dobro posjećeni i nikada ne možete biti sigurni ko će rado platiti za koristan savjet (iako ga može besplatno naći jednim jedinim Google upitom!). Još jedno od ludila Interneta!

Uglavnom, svi ovi sajtovi iskorištavaju globalnu povezanost, a oni kojima ćemo posvetiti najviše pažnje direktno su pristup *outsourcing* tržištu. E sad, neko bi mogao

sa Istoka, no vjerujem da će većina korisnika ovih servisa biti presretna zbog toga jer barem ima priliku za zaradu, koja pri tom, u okviru njihovih tržišta, uopšte ne mora biti mala.

U početku su ovi servisi bili usmjereni na kompjuterske poslove (programiranje, grafički dizajn i sl.), ali je vremenom obim djelatnosti znatno proširen.

Stvar funkcioniše jednostavno: na servisu poslodavci objavljuju projekte i zadatke, često sa budžetom kojeg su spremni potrošiti, a radnici širom svijeta sa odgovarajućim znanjem daju ponude, te se nadaju da će baš oni biti izabrani za taj projekat.

Najčešće se traži ponuda sa cijenom i kratkim opisom zašto smatrate da ste pravi izbor za taj projekat, a postoje i servisi gdje se "aplicira" konkretnim radom, mada se ovdje najčešće radi o sajtovim gdje se prodaju grafički sadržaji. Neki od ovih servisa su usmjereni na male firme, drugi su opet otvoreni i za pojedince, *freelancere*, ljude koji se samostalno bave nekom djelatnošću, iako najčešće ne postoji formalna zabrana za pristup servisu nego su projekti takvi da se preferiraju jedni ili drugi.

Putem outsourcing servisa se već može zaraditi solidna lova, ali se traži vještina. Morate biti dobri, ali što ste bolji, to imate više šanse za napredovanje, jer osim što stižete nove poslovne veze, i sami servisi su projektovani tako da promovišu one koji dobro rade i bivaju pohvaljeni. Jer, i oni žive od dobro obavljenih poslova, pa im je u interesu rješavati se ponuđača i radnika koji su tu radi prevare ili nisu dorasli zadacima.

Postoje i servisi na kojima se prodaju fotografije, ilustracije, video snimci, a funkcionišu na principu preprodaje tih sadržaja trećim licima. Dizajneri uglavnom dobivaju procenat od prodaje, ali bez ograničenja na broj prodanih primjeraka nekog dizajna, što može biti poticajno i unosno ako znate napraviti nešto privlačno, što se ističe.

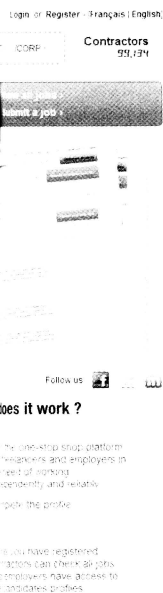
Internet obiluje i raznim konkursima, koji su još jedan zgodan način zarade za one sa kvalitetnim vještinama. Obično se radi o dizajnerskim konkursima (dizajn logotipa, majice i sl.), ali postoje i oni gdje se traži dobar naziv proizvoda, firme i slične stvari. S obzirom da na njih obično aplicira gomila ljudi, mogu biti zgodni za vježbu, ili ako volite napetost i neizvjesnost, ali nisu opcija za neku dugotrajnu i sigurnu zaradu.

Na istom principu kao i outsourcing servisi djeluju i servisi za prodaju fizičkih proizvoda, pa svi oni koji rade takve proizvode, pomoću njih mogu pokušati osvojiti srca / novčanike kupaca sa drugih dijelova planete. Naravno, i ov-

Šta je neophodno?

Kao i za sve vezano za Internet, poznavanje engleskog jezika je prvi preduslov za korištenje bilo kojeg od opisanih servisa. U slučaju *outsourcing* servisa, traži se tečna pisana komunikacija potrebna za samopromociju i davanje ponuda, a ponekad će biti potrebna i tečna verbalna komunikacija, kako biste diskutovali o projektu. Za početak ona i ne mora biti savršena, ako niste vični izgovoru ili pisanju, a biće vam malo lakše kada vidite kako pišu indijci.

PayPal account najčešće je neophodan kako bi se mogle primati i vršiti isplate. Uz njega je direktno vezano posjedovanje VISA debitne ili kreditne kartice lokalne banke po vašem izboru.

MinuteWorkers

where time really is money

HOME
LOGIN FORUMS COMPANY CONTACT SIGN UP

Featured Services

Free \$1.00 bonus to employers

Try the service for free and employ 10 workers at no cost

Receive bonus

Sign Up Today

Join 10,000+ other workers and employers for free right now. Check here to sign up.

Check out the forums

Take a look at the payment proofs as well as earn \$9.01 per post and per thread!

MW Forums

cloudcrowd.com

CloudCrowd je usmjeren na one koji dobro barataju stranim jezicima, pa je većina poslova iz te oblasti: lektorisanje i provjeravanje tekstova na njemačkom, engleskom, kineskom ili nekom trećem jeziku.

Employment Info

MinuteWorkers gives employers the power to gain a large workforce in seconds. This workforce can be used to complete simple tasks (some which benefit the employer). Some examples may be to get 100 workers to:

- Sign up under a referral link
- Click an advert or multiple adverts
- Write an article for a website

Workers Info

MinuteWorkers gives you a unique opportunity to assist businesses there to generate REAL money and even sustain a continuous income. You are not a slave or greedy (obviously - check us out in the forums there are tons of payment proofs other workers have posted).

To earn money you have to complete simple jobs online which are created by employers.

Latest Jobs Completed

100% 5 star just completed 100% with 100% 5 star rating from 100% of clients earned \$80.00.

A Minute Worker

dje treba računati da se dio zarade ostavlja takvim servisima, što je sasvim u redu za ono što dobivate, ali da biste se istakli u šarolikosti ponude, morate imati zaista interesantne i jedinstvene proizvode, bez obzira da li se radi o umjetničkim slikama, nakitu, skulpturama ili nečem trećem. Prosto moraju "vrištati" od kvaliteta i privlačnosti.

Očito, na Internetu možete zaraditi na dva načina - prevorom i sumnjivim poslovima ili legalno, ako ste (jako) dobri u nečemu. Svakako savjetujemo izbjegavanje ovog prvog, kao i raznih ponuda koje se čine nemoguće privlačnim (što je gotovo uvijek jasan znak da se radi o prevari).

U slučaju da želite probati unovčiti svoje vještine, savjetujemo da svakako probate. Iako smo u tekstu naveli da se traži kvalitet i da je on bitan za napredovanje, korisnici širom svijeta prodaju svoje usluge i stvarno ima svega. Zato nemojte da vas velika konkurencija obehrabri - probajte, bićete iznenađeni.

Kako bismo olakšali vaše prve "udarničke" dane na Internetu, u nastavku dajemo kratki pregled najkorištenijih servisa za različite namjene, te objavljujemo dva intervjua sa iskusnim domaćim outsorcerima koji dugo koriste odgovarajuće servise.

Sve ostalo je do vas i vaših sposobnosti. /VL

Mini-intervju: Igor Lale, Bijeljina

Realna prilika za zaradu

DA BISMO VAM ŠTO DETALJNIJE PRENIJELI ISKUSTVA RADA SA OPISANIM SERVISIMA, RAZGOVARALI SAMO SA GRAFIČKIM DIZAJNEROM IZ BIJELJINE KOJI IH USPJEŠNO KORISTI DUGO VREMENA. ONO ŠTO NAM JE PRENIO SU NAJBOLJI SAVJETI ZA SVE KOJI SE ŽELE UKLJUČITI.

Pošto imaš puno iskustva sa zaradom na Internetu, pojasni nam na koje sve načine je danas moguće zaraditi online?

Ukoliko ste dizajner (grafički ili web), programer, fotograf, bavite se 3D modeliranjem ili jednostavno imate želju da se bavite nekim od ovih poslova, idealna šansa za vas je da započnete ili proširite svoj posao radeći kao *freelancer* preko raznih servisa koji se danas mogu naći na Internetu.

Koje web sajtove za ponudu poslova koristis?

Sajtovi koje koristim su, prije svega, *shutterstock* i *istockphoto* (namijenjeni za prodaju vektorskih ilustracija, fotografija i video klipova), zatim *oDesk* (posrednički sajt gdje se može naći mnoštvo poslova koji se obavljaju preko računara) i *99designs* (mjesto gdje se nalazi na hiljade konkursa iz raznih oblasti grafičkog dizajna). Navedeni sajtovi su jako poznati, kako među nama "freelancerima", tako i među klijentima.

Koje bi preporučio različitim vrstama korisnika, npr. početnicima, nešto iskusnijim u različitim kategorijama, npr. dizajna, web dizajna, programiranja i sl.?

Svi gore navedeni sajtovi osim *oDeska* su idealni i za početnike i za profesionalce. To znam prvenstveno iz ličnog iskustva, jer sam kao početnik odmah krenuo da radim na sajtovima koji se bave prodajom vektorskih ilustracija (*shutterstock*, *istock*), na kojim sam, iz dana u dan, crtao, pratio razne statistike prodaje ili analizirao radove boljih dizajnera. Te stvari su mi itekako pomogle u usavršavanju i sticanju radnog iskustva.

Ista priča vrijedi i za *99designs*, sajt gdje se natječete protiv velikog broja dizajnera, također stižući potrebno iskustvo, takmičarski duh, radnu rutinu i znatno usavršavate poslovnu komunikaciju sa stranim klijentima.

Što se tiče *oDeska*, priča je potpuno druga. Taj sajt traži profesionalce sa jakim referencama i kvalitetnim radovima koje *uploadujete* na svoj profil kako bi klijenti imali uvid u njih. Prije registracije morate detaljno da proučite sistem funkcionisanja tog servisa, a zatim da položite i test vezan za to. Uz to će vam tražiti i da popunite svoj profil informacijama vezanim za vaše obrazovanje, nivo poznavanja engleskog jezika ili programa koje koristite (za koje postoje verifikovani testovi na ovom servisu) i raznih drugih stvari koje će vam pomoći u

pronalaženju posla i ostavljanja dobrog utiska na klijente. Sav taj postupak registracije je možda malo naporan, ali ukoliko se budete potrudili i redovno aplicirali za poslove, sigurno nećete zažaliti.

Pored ovih spomenutih servisa pogodnih za dizajnere, moraću da dodam i *brand-crowd.com*, na kojem možete da prodajete svoje logotipe i sami definišete cijenu.

Za fotografe ili snimatelje sam naveo servise za prodaju fotografija, odnosno video sekvenci, a što se tiče programera, web developera i slično, preporučujem sajtove koji funkcionišu kao *oDesk*, a to su *freelance.com* ili *vworker*.

Pošto saraduješ i sa servisima koji se bave prodajom fotografija i video klipova, pojasni kako to funkcioniše i kako se uključiti?

Kao što sam već spomenuo, to su *shutterstock* i *istockphoto*, a postoje i mnogi drugi kao što su *fololia*, *dreamstime*, *pond5* itd. Na većini tih servisa je potrebno, uz registraciju, priložiti i jedan broj radova koji služe kao "prijemni", kako bi administratori imali uvid u vaše znanje i kvalitet. Pretežno ti radovi poslije položenog testa idu odmah u prodaju.

Da biste počeli crtati neku ilustraciju, fotografisati ili snimati, potrebno je da pošaljete određene parametre u vidu formata, rezolucije i osnovnih osobina tih fajlova koje šaljete. Također, potrebno je i dobro definisati "ključne riječi" vezane za motiv kojeg šaljete, kako bi kupci mogli što lakše i brže mogli pronaći vaš rad.

Prodaja funkcionise tako što prilikom preuzimanja vašeg fajla, kupac plaća određenu cijenu u zavisnosti koju rezoluciju ili licencu tog fajla odabere. Cijene definiše sam servis, dok se procenat kojeg dobivate obično kreće od 30% do 50%, u zavisnosti od sajta.

Važno je napomenuti da ne postoji određen broj koliko puta jedan fajl kojeg postavite može biti preuzet, tj. predat.

Isplata se pretežno vrši preko poznatih servisa poput *PayPala*, *Skrilla* (bivšeg *MoneyBookersa*), *Payoneera* itd.

Kada se tek počinje u korištenju servisa koje si spomenuo, šta je bitno znati?

Kod servisa za prodaju multimedijalnog sadržaja je veoma važno znati da mora proći određeni vremenski period prije nego što počnete ubirati plodove vašeg rada. Dužina tog vremenskog perioda zavisi isključivo od vas!

Također, pored crtanja, fotografisanja ili snimanja treba se posvetiti praćenju tema koje se najviše prodaju kako biste bili u koraku sa ostalima. Radovi moraju biti 100% autorski i svaki pokušaj postavljanja tuđih radova, prije ili kasnije rezultuje uklanjanjem vašeg naloga sa sajta.

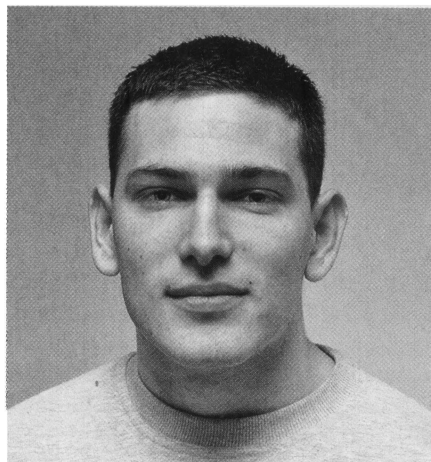
Ukoliko se odlučite da počnete koristiti sajtove poput *99designs*, na kojima se nalazi mnoštvo konkursa, moj savjet je da u početku učestvujete na "jeftinijim" konkursima jer je tu malo slabija konkurencija. Sto se tiče servisa gdje aplicirate poslove, pokušajte u početku nuditi usluge za 20-30% nižu cijenu od ponuđene, čime ćete imati veću šansu za dobivanje tog posla.

Kako napredovati, s obzirom da se mnogi od njih baziraju na sistemu reputacije?

U ovoj temi napredovanje je širok pojam, ali potrudicu se da objasnim za svaki sajt posebno.

Dakle, što se tiče *shutterstocka*, napredak se mjeri u ukupnoj sumi zarađenog novca. To znači da poslije zarađenih 500 USD, vaš procenat se povećava za 25%. Sljedeći cilj je dostići 3.000 USD, čime se zarada povećava za još 5% i sve tako.

Istockphoto daje mogućnost da poslije određenog broja ukupnog preuzimanja/prodaje sadržaja iz vaše galerije, postanete takozvani "ekskluzivac". To donosi mnoge prednosti, među kojima je veći procenat zarade, lakša dostupnost prilikom pretrage, veći broj prihvaćenih radova od strane administratora. Još jedan uslov kojeg morate da prihvatite je da vaši radovi, kao ekskluzivca, ne smiju biti na sličnim servisima.

Kod oDeska, napredujete samim uspješnim obavljanjem posla i dobivanjem pozitivne ocjene od strane klijenata.

Za 99designs, vaša sposobnost i napredak se mjeri u broju osvojenih konkursa. Dizajnerima, koji se po kvalitetu izdvajaju od ostalih, ovaj servis nudi i "gold" privilegiju, što znači da možete učestvovati u plaćenim konkursima, gdje jedan dio novca dobivaju i ostali finalisti.

Da li se traži neka zvanična potvrda vrste obrazovanja, diploma ili slično?

U suštini, diploma nije potrebna, ali na sajtovima kao što je oDesk, poželjno je navesti neku informaciju o obrazovanju, jer je to još jedna stavka koja vam pomaže u stvaranju pozitivne slike kod potencijalnog klijenta.

99designs je prije manje od godinu dana pokrenuo jednu vrstu stipendiranja studenata grafičkog dizajna širom svijeta. Ta stipendija se ogleda u tome što vam daje tu privilegiju da na svaki konkurs kojeg osvojite dobijete dodatnih 99 USD od sajta. Za to morate popuniti određenu aplikaciju i skenirati dokaz o studiranju (indeks).

Šta je najbitnije za uspješno dobivanje nekog posla i šta se najviše cijeni od strane klijenata?

U početku je najbitnije da imate kvalitetan portfolio (kod oDeska i sličnih sajtova), kako bi klijenti bili što sigurniji u vas. Kasnije se počinje gledati takozvana radna istorija tj. statistika koja pokazuje koliko ste poslova uspješno obavili za određeni vremenski period, koliki vam je rejting u tim poslovima i kakvi su finalni komentari prethodnih klijenata na vaš rad.

Vrlo je bitno da ispoštujete dogovoreni rok i da maksimalno udovoljite klijentu, jer često postoji mogućnost da vas taj isti klijent angažuje opet ili napravi sa vama neku dužu saradnju.

Moramo se dotaći i cijena, kako procijeniti vrijednost nekog posla, pogotovo na sajtovima koji funkcionišu na principu ponude cijene?

Cijene su unaprijed definisane od strane klijenata, tako da i prije apliciranja nekog posla, imate uvid koliko je klijent spreman da plati. Također, prilikom apliciranja možete postaviti i svoju cijenu, manju ili veću od ponuđene.

Kako teče isplata, preko PayPal a koliko je potrebno vremena da se dobije novac?

Svi servisi o kojima sam pričao nude mogućnost slanja novca preko PayPal a, što je ujedno i najpogodniji sistem kod nas u BiH. Za dobivanje novca na vašu kreditnu karticu potrebno je od 10 do 15 dana maksimalno, uz minimalne provizije transakcije od svega nekoliko dolara.

Da li se može dovoljno zaraditi za normalan život u BiH i da li ovo može biti nekakvo stalno zanimanje?

Ko se malo više potruđi i posveti ovome, itekako može zaraditi za normalan život. Ogromna prednost je u tome što radom na ovim servisima možete steći razna poznanstva, ozbiljnije i dugoročnije saradnje sa nekom kompanijom, što se može mjeriti sa stalnim zaposlenjem.

Sigurno postoje i neke negativne stvari saradnje sa ljudima koje nikada ne vidiš, pojasni kako ih eventualno izbjeći?

Iako se većina servisa trudi da zaštiti svoje registrovane freelancere od potencijalnih prevara, dio rizika uvijek postoji. Kao što mi koji radimo na tim sajtovima, poput oDeska, imamo svoju radnu istoriju i ocjene od strane klijenata, tako i ti isti klijenti imaju listu poslova koje su ponudili, našu ocjenu na njih i ukupnu sumu novca koju su potrošili plaćajući freelancere. To su vrlo korisne in-

formacije koje nam omogućavaju da vidimo koliko je klijent pouzdan.

Također, treba povesti računa prilikom slanja fajlova klijentu na uvid. Ako su grafički radovi ili animirane video sekvence u pitanju, poželjno je slati slike, odnosno video klipove male rezolucije ili sa "vodenim žigom" preko sadržaja. Radne i originalne fajlove šaljite tek nakon isplate.

Pored toga se pokušajte dogovoriti sa klijentom da vam plaća dio po dio, u zavisnosti od procenta obavljenog posla.

Koji je tvoj savjet onima koji bi pokušali koristiti ove servise?

Kao u svemu, i ovdje je upornost jako bitna. Ne dozvolite sebi da lako odustajete i budite strpljivi jer, ukoliko ovo ozbiljnije prihvatite, vaš trud će se kad-tad isplatiti.

Profil: Igor Lale

Igor Lale je grafički dizajner iz Bijeljine, rođen u Sarajevu 1991. godine. Druga je godina Slobomir P univerziteta na Akademiji umjetnosti. Svoju kreativnu stranu ličnosti istražuje još od školskih dana, što mu se očigledno svidjelo jer je svoju karijeru sada usmjerio u tom pravcu. Kako sam kaže, voli vektorsku grafiku i rješenja koja su jednostavna, čista i pamtljiva. Najviše se voli baviti dizajniranjem logotipa.

Više o njemu i njegovim radovima možete vidjeti na online portofliu.

► <http://laledesign.daportfolio.com/>

Imaš puno iskustva u dizajnu, da li si specijaliziran za neki poseban medij ili tehniku?

Do sada sam stekao poprilično iskustva iz dvije oblasti u polju dizajna, a to su grafički dizajn i ilustracija.

Grafički dizajn uključuje kreiranje vizuelnog identiteta i njegovog propratnog sadržaja (logo, poslovna grafika, knjiga standarda, itd.) zatim dizajn promo materijala poput plakata, billboarda, oglasa, flyera i ostalih priprema za štampu. Također, oblast koja me je jako zainteresovala je web dizajn, kome sam se i dodatno posvetio.

Gdje si stekao znanje iz oblasti dizajna i koliko je Slobomir P univerzitet u tome pomogao?

Znanje sam počeo da stičem samostalno još u srednjoj skoli, da bih nakon nje upisao Odsjek za dizajn i grafiku na Akademiji umjetnosti Slobomir P Univerziteta. Mogu da kažem da sam veoma zadovoljan time što sam do sada naučio na fakultetu i da mi je to znanje značajno pomoglo u ostvarivanju rezultata.

Kolika je konkurencija u tvom okruženju u tome što radiš i kako se protiv nje boriš?

Smatram da ovdje jedni drugima nismo konkurencija, jer je tržište i potreba za ovim poslom stvarno velika.

Pretežno svako od nas ima neku određenu oblast u kojoj je dobar ili neki svoj stil koji ga čini prepoznatljivim.

Šta klijenti najviše cijene kod tebe?

Najviše cijene kada im se posao odradi kvalitetno i završi na vrijeme, što se ja itekako trudim.

Koliko je teško pratiti svjetske trendove i da li je potreba za stalnim učenjem zamorna?

Što se mora, nije teško! Još ako volite ovaj posao, priča je potpuno druga, jer ćete sve nove stvari rado učiti.

Imaš li neku poruku za mlade grafičke dizajnere iz BiH?

Ovo je posao za koji se definitivno nećete pokajati. Kao što sam i ranije rekao, tržište je veliko i otvoreno je za svakoga ko imalo ozbiljnije pristupi tome, tako da... prepustite se idejama, razmišljajte kreativno i uživajte.

Koje web sajtove za ponudu poslova koristiš?

Prvenstveno *Elance*, mada sam u početku koristio i *Freelancer.com* kao i *Guru.com*. Na početku mog freelancerskog života nisu se birala sredstva za osvajanje prvog online klijenta (smijeh). *Elance* prednjači i predstavlja vrhunsku platformu za sve koji žele raditi i zaraditi. Govorim ovo iz razloga zato što su obje strane u poslu zaštićene. Sva komunikacija s klijentom, razmjena podataka, prenos novca i konačan *withdraw* se radi unutar sajta. Prilikom dodjeljivanja

Šta je najbitnije za uspješno dobivanje nekog posla i šta se najviše cijeni od strane klijenata?

Priča "About me" kod klijenta ne pali. Najbitnije je izraditi adekvatnu ponudu. Bitno je naglasiti klijentu da si analizirao njegov projekat, da prezentiraš šta ti kao uposlenik možeš pružiti. To je ključni momenat gdje klijent vidi vašu posvećenost i ozbiljnost.

Kvalitet odrađenog posla, držanje datih rokova i kvalitetna komunikacija su ključni za uspješan online biznis. Vremenom

dana. PayPal withdraw traje otprilike 5-7 dana i maksimalna dnevna suma koja se može prebaciti je 500 dolara. Za svaku transakciju PayPal uzima proviziju od 5 dolara.

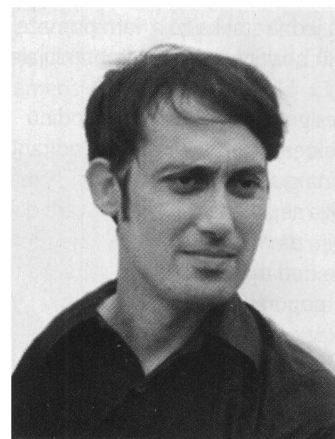
Da li se može dovoljno zaraditi za normalan život u BiH i da li ovo može biti nekakvo stalno zanimanje?

Naravno da može. Smatram da je outsourcing posao budućnosti. I sami smo svjedoci da se svakodnevno rađa sve veći broj outsourcing kompanija, pogotovo u svijetu web programiranja, zar nam to nije

Damir Hrnjičić, freelancer, Sarajevo

Outsourcing je posao budućnosti

RAZGOVOR SA JOŠ JEDNIM USPJEŠNIM FREELANCEROM IZ SARAJEVA, SPECIJALIZIRANIM ZA GRAFIČKI DIZAJN I GRAFIČKO UREĐENJE ČASOPISA I DRUGIH ŠTAMPANIH PUBLIKACIJA, OTKRIVA NJEGOVE "TAJNE USPJEHA" I NEŠTO VIŠE O NAČINU RADA ELANCE SERVISIA.

posla klijent je dužan obezbijediti novac i postaviti ga na sajt. Samim tim vaša zarada je zagarantovana.

Najteže je početi, koji su tvoji savjeti za brzo napredovanje?

Ah... da. Sjećam se vremena kada sam provodio po nekoliko sati dnevno istražujući potencijalne poslove. Nakon cijelih sedam mjeseci svakodnevnog traganja i prelistavanja ponuda, moj trud se isplatio. Tada mi je dodijeljen posao prosječnog budžeta od 1.000 eur. Tako je sve krenulo.

Obično ljudi savjetuju da se krene od manjih poslova. Ja nisam bio pristalica takve teorije. Odmah sam krenuo na velike budžete i samim tim izbjegao izradu pet brošura, tri oglasa i deset logotipa koje bih morao uraditi za isti taj novac.

Moj moto je da radiš ono u čemu si najbolji. Ja sam se odlučio za dizajn časopisa i uspio sam. Za bilo kakav ozbiljan posao potrebno je znanje, koje je temelj uspjeha. *Outsource* platforme služe samo za približavanje vašeg znanja sa poslovnim svijetom.

Kako je nadmetati se protiv Indijaca koji su bukvalno preplavili outsourcing sajtove i prilično obaraju cijenu rada?

Nasmijem se svaki put kada neko naveđe primjer "Indijskog fenomena" kao nemogućnost dobivanja online poslova. Istina je da Indijci rade *dumping* cijena, ali da se razumijemo, niko ne kupuje niti najjeftinije auto, niti najjeftiniju obuću i sl.

Ako je klijent postavio budžet od 1.000 dolara, to je znak da je spreman platiti taj novac za adekvatno odrađen posao.

dodeš u situaciju da postaneš neka vrsta samostalnog menadžera, meni je sve to djelovalo simpatično (smijeh).

Kako procijeniti vrijednost nekog posla, pogotovo u svjetlu poprilične konkurencije?

Vrijednost posla je relativna i ovisi o kojem tržištu govorimo i ko je potencijalna konkurencija. Američko, britansko, arapsko kao i evropsko tržište ozbiljnije shvataju *outsource* kao oblik poslovanja i njima treba posvetiti najviše pažnje. Njihov dizajner, *web* programer je na cijeni i tu mi Bosanci kao stručni kadar trebamo tražiti šansu.

Ja, recimo, nikada ne idem na veliki *dumping*, trudim se da ga moja ponuda koja je niža (ali ne više od -20%) nego uposlenika iz njegove zemlje ne ostavi ravnodušnim. Praktično ga natjeram da mi dodijeli posao, jer dobiva istu uslugu, ako ne i bolju, za znatno manje novca.

Kako teče isplata, preko PayPala i koliko je potrebno vremena da se dobije novac?

Prije svega treba naglasiti da *Elance* uzima proviziju od 8,75%. Postoje razne vrste članarine, tako da u tom slučaju procenat može biti manji. Obično se prije nego vam klijent dodijeli posao dogovara kako će se taj procenat platiti. Ja uvijek preferiram da ga podijelim s klijentom i to je poštena opcija za obje strane.

Otkako je PayPal omogućio i našoj zemlji da se mogu primati transakcije, sve je postalo lakše. Proces prebacivanja novca sa *Elance* na PayPal traje oko 2 poslovna

dovoljan pokazatelj!?

Dovoljno je da imate dva stalna klijenta i vi ste već obezbjedili pristojnu bosansku platu. Treba naglasiti da sve *outsorce* platforme služe samo za upoznavanje s klijentom. Poslije upoznavanja i sticanja povjerenja i vi klijent vrlo brzo poželite da pređete na viši nivo saradnje. Potpisuju se ugovori, transakcije, naravno, idu direktno na vaš račun i to sasvim normalno funkcioniše u savremenom poslovnom svijetu.

Sigurno postoje i neke negativne stvari saradnje sa ljudima koje nikada ne vidiš, pojasni kako ih eventualno izbjeći?

Imao sam sreće pa nisam dolazio u takve situacije. Preporučio bih našim ljudima da u početku izbjegnju bespotrebnu konverzaciju koja se ne odnosi na posao. Bitno je imati strogo poslovni odnos s klijentom i da je sve transparentno. U tom slučaju ne bi trebalo biti problema.

Koji je tvoj savjet onima koji bi pokušali koristiti ove servise?

Outsource servise treba shvatiti ozbiljno, kao i svaki drugi oblik poslovanja. Idealni su za ljude koji posjeduju znanje prije svega, i koji žele da ga adekvatno naplate. Ne treba shvatiti *freelance* poslove kao poslove "radiš kada želiš". Želite li ozbiljno raditi posao, svakodnevna komunikacija sa klijentima je neophodna, kao i organizacija vremena i zadataka. Ispoštujte li se svi gore navedeni preduslovi, uspjeh je zagarantovan. «